

Kızıl Tuğ Romanında Türkçülük Fikri The Turkism Idea in Kızıl Tuğ Novel

Ahmet İhsan KAYA¹
Gaziantep Üniversitesi

Özet

Kızıl Tuğ, tarihî roman yazarı Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun ilk ve en önemli eseridir. 1927'de kitap olarak basılan roman, 1980'li yıllara kadar en çok okunan eserler arasında yerini alır. Türk edebiyatının önemli tarihî macera romanlarından olan *Kızıl Tuğ*, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatının da ilk tarihî romanıdır. O, Türk edebiyatında yeni hayat bulan çizgi romana kaynaklık, Yeşilçam'da tarihî kahramanların anlatıldığı filmlere de öncülük eder. Eser, bu yönüyle, kendisinden sonra gelen tarihî roman yazarlarını etkiler. Daha çok gençler ve çocuklar tarafından okunan roman, günümüz aydın ve politikacılarının birçoğunu da tesiri altına almıştır. Olaylar, Orta Asya'da 1200'lü yılların ilk çeyreğinde geçer. Yazar, Cengiz Han'ın Çinliler ve diğer Türk boylarıyla yaptığı savaşları anlatırken Türk birliğinin önemi üzerinde durur. Ulus devlet anlayışı ekseninde kaleme alınan eser, Türk milletinin büyüklüğü ve Türklerin kökenini anlatmayı amaçlar. Türk kültür hayatı ve edebiyatında önemli yeri olan *Kızıl Tuğ*, A. Ziya Kozanoğlu'nun Türk ulusuna bakışını ve Türkçülük anlayışını yansıtmaları bakımından dikkatleri çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kızıl Tuğ, Tarihî Roman, A. Ziya Kozanoğlu, Türkçülük

Abstract

Kızıl Tuğ is the first and most important novel by Abdullah Ziya Kozanoğlu, who was a writer of history novels. The novel, published in 1927, was among the best seller until 1980s. *Kızıl Tuğ*, the important history adventure novels of the Turkish Literature, was also the first history novel of the Republican Period of Turkish Literature. It acted as a source for comic books newly entering the Turkish Literature and as a Pioneer for Yeşilçam movies narrating heroic figures in The Turkish history the novel influenced the following history novelists in this respect. In addition to its popularity among the youth and the children, this work of literature still has effects on contemporary intellectuals and politicians. *Kızıl Tuğ* narrates the Middle Asian Turkish history in the first quarter of 1200s. The author focuses on the importance of the Turkish Union while narrating the war between Genghis Khan and China. *Kızıl Tuğ* was written under the idea of nation-state, and it was fictionalized to express the sovereignty of The Turkish nation and the origins of The Turkish people. *Kızıl Tuğ*, which has an important place in Turkish culture and literature, is of great importance in Turkish Literature since it reflects A. Ziya Kozanoğlu's perspective on Turkish nation and his concept of Turkism.

Key Words: *Kızıl Tuğ*, History Novel, A. Ziya Kozanoğlu, Turkism

¹ Yrd.Doç.Dr. Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü
e-mail: ikaya@gantep.edu.tr

Giriş

Edebî, felsefî, siyasî akımlar, toprağa atılan tohumlar gibi hazırlık dönemleri yaşarlar. Onlar üzerinde fikirler yürütülür, geliştirilir ve temel dinamiklerle örtüştürülürse bir ağaç, belki de çınar olma yolunda ilerlerler. Türkçülük faaliyeti de çınara dönüşen önemli fikir hareketlerinden biridir. Türkler, millet olma şuuruna eski çağlardan beri sahiptir. Bilim adamları Türklerde milliyetçiliğin, bundan iki bin yıl öncesine ait izler taşıdığını söyler. Hun İmparatorlarından Çi-çi (? -M.Ö.36) "Tarihte milliyetçiliği devlet siyasetinde temel yapan ilk devlet adamı" olarak bilinir (Kafesoğlu, 1999: 19). Zira Türkler Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarında uzun soluklu devletler kuran bir millettir. Sahip oldukları millî şuur vasıtasıyla asıl vatanları Orta Asya kültürünü bozmadan uzun süre yaşamlarına devam ederler. Bu milliyet şuru, İslamiyet'in kabulünden sonra da devam eder. Ancak Selçuklulardan itibaren yerini beynelmil bir anlayışa bırakır. Devletin politikası, dili, düşünce ve yaşam sistemi yavaş yavaş İslamî bir yapı ekseninde şekillenmeye başlar. Bu değişim genel hatlarıyla Osmanlı'nın son zamanlarına kadar sürer (Uca, 1996: 126-129). Çok uluslu devletler kuran Türklerin diğer milletlere hep baba algısı, şefkati ve temellüküyle yaklaştığı görülür. Bundan dolayı kendi ırkî bilincini de geç dönemlere kadar erteleme ihtiyacı duyar. Nitekim Türkçülük hareketinin ilk belirtileri, Osmanlı topraklarında değil Avrupa'da görülür. İlk "Türk kültür değerlerinden çeşitli el sanatları mahsulü ve mamulü olan eserler toplanıp koleksiyonları"nın yapıldığı görülür. Daha da önemlisi "Rusya, Almanya, Macaristan, Danimarka, Fransa ve İngiltere gibi ülkelerde önemli Türkologlar yetişir" (Parlak, 1989: 543). Türk dili, Türk tarihi ve Türk kültürü gibi çeşitli alanlarda çalışmalar yapılır. Farkındalık oluşturan bu tür gelişmeler aydın ve yöneticileri etkiler ve Türk milliyetçiliğinin ilk tohumları zihinlerde atılmış olur.

Türk tarihi üzerine çalışan Bernard Lewis, İslamiyet'i kabul eden milletler arasında ulusal özelliklerini en çok Türklerin kaybettiğini söyler. Osmanlı Devleti'nin çok uluslu bir imparatorluk oluşturması da bunda etkilidir. Osmanlı Devleti'yle ilgili "herhangi bir alanda Türk ulusal özdeşliğine ara sıra rastlanılmaktadır. Müslüman olan ilk Türkler, (...) kendilerini yeni dinleriyle tamamen özdeşleştirir ve kendi geçmişlerini şaşılacak bir hızda tamamıyla unuturlar" (Lewis, 1968: 329-333). Zamanla Türk sözcüğüne olumsuz anlamlar yüklenmeye başlanır. Türk adı önceleri göçebe Türkmenlerle Yörükler; daha sonraları ise kaba saba Türkçe konuşan Anadolu köylüleri için kullanılmaya başlanır. Artık Türk denince akla hoyrat, itici, kaba, serseri gibi anlamlar gelmeye başlar. Bu yüzden Osmanlı efendileri, kendilerine "Türk" diye hitap edilmesini saygısızlık veya hakaret olarak kabul ederler. Hatta "Türklerin algılama ve anlama yeteneğinden yoksun "Etrak-ı bi idrak" (idraksız Türkler) olduğu"nu söyleyenler bile çıkar. (Güvenç, 1994: 22). Türk sözcüğüne böyle olumsuz anlamlar yüklenmesi, aydınları Türkoloji üzerine çalışmaya ve millî uyanışa sevk eder.

Türkçülükle ilgili sistemli ilk çalışmalar, Tanzimat yıllarında görülür. Çünkü o yıllarda Osmanlı adı yerine veya onunla birlikte Türklükten ve Osmanlı dışındaki Türklerden bahsedilmeye başlanır. Sultan II. Abdülhamit devrinde yayımlanmış bazı kitaplara -önceleri mahallilik anlamı içerse de- "millî roman", "millî tiyatro" gibi ifadelerin eklenmesi, Türkçülüğün Meşrutiyetten sonra gelişen faaliyetlerini hatırlatır. Nihayet Mehmet Emin Yurdakul'un 1897 Yunan harbi sırasında "Anadolu'dan Bir Ses -yahut- Cenge Giderken" manzumesindeki meşhur: 'Ben bir Türk'üm, dinim cinsim

uludur' mısraı, siyasi Türkçülüğün sloganı olur". İttihat ve Terakki'nin siyasi desteğini alan Türkçülük hareketi, Meşrutiyet'in ilanıyla resmen teşkilatlanmaya başlar. Türk Yurdu, Türk Derneği, Türk Ocağı gibi sivil toplum kuruluşları ve siyasi, fikri, edebî dergilerle gücüne güç katar. Aynı zamanda Hristiyan ve Müslüman milletlerin Osmanlı'dan ayrılmaları, İslamcılığın ve Osmanlıcılığın kurtuluş reçetesi olmadığını gösterir. Bu durum, aydınları bir taraftan Turancılığa yöneltirken bir taraftan da "Türk ırkını temel alan bir devlet yapısı teklif etmeye yönelir. Bu yapı zamanla dil ve kültür milliyetçiliğine yönelerek yumuşar. Turancılık anlayışı ise Türkiye dışı, özellikle Rusya Türkleriyle dil ve kültür beraberliğini koruyarak gönüllerde büyük ve müebbet bir ülke" olma ideali benimser (Okay, 1990: 13).

Millî şuur ve kimlik inşası, Cumhuriyet öncesi ve sonrasında dil, tarih ve edebiyat sahasında yapılan çalışmalarla pekiştirilir. Şinasi'yle başlayan dilde sadeleşme mevzuu edebiyatın ana konularından birini oluşturur. "Yeni Lisan Hareketi"yle devam eden bu çalışmalar, Milli Edebiyat Devrinde olgunluğa erer. 1877-78 Osmanlı-Rus savaşından sonra Şemsettin Sami, Necip Asım Yazıksız, Velet Çelebi, Emrullah Efendi, Bursalı Tahir Olgun, Mehmet Fuat Köse Raif, Süleyman Paşa ve Necip Türkçü gibi aydınlar çalışmalarını dil-tarih birliği üzerinde yoğunlaştırır. Bu dönemde dikkatleri en çok Mehmet Fuat Köprülü'nün Türkoloji sahasında yaptığı çalışmalar çeker. Mehmet Emin Yurdakul, Ziya Gökalp, Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Ali Canip Yöntem, Ömer Seyfettin'in eserleri de millî şuurun uyanışına ivme kazandırır. Türkçülük fikri, siyasi alanda ise Tunalı Hilmi, Yusuf Akçura, Hüseyinzâde Ali, Ziya Gökalp ve Ahmet Ağaoğlu gibi aydınların desteğiyle büyük gelişme gösterir. Bu aydınlar, önce Doğu ve Batı Türklerini bir araya getirebileceklerine inanırlar. Ancak İttihat ve Terakki'nin tutumu ve 1917 Rus İhtilali sonrasında Turan hayalinden uzaklaşır ve Anadolu'daki Millî Mücadele'ye yönelirler. Türkoloji üzerinde yapılan çalışmalar, dönemin basın organları tarafından da desteklenince toplumun kültürel ve sosyal hayatında olumlu etkiler uyandırır. Toplumla birlikte edebiyat ve sanat dallarını yeniden şekillendiren bu çalışmalar, henüz inşa edilen Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda da etkili olur (Türkçülük, 1998).

Cumhuriyet'in ilanından sonra da Türkçülük fikri çalışmaları devam eder. Siyasi ve sosyal içerikli roman, hikâye ve tiyatro gibi türlerle Cumhuriyetin ilkeleri ve toplumsal değişim halka benimsetilmeye çalışılır. 1930'lu yıllarda "redd-i miras" anlayışından doğan kimlik arayışı, popüler tarihî romanlarla, "millî kimlik ve öze dönüş" sloganıyla İslam öncesi Türk tarihinde aranmaya başlanır. Cumhuriyet döneminde bu anlayışla kaleme alınan ilk Türk romanı Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun kaleme aldığı *Kızıl Tuğ*'dur. *Kızıl Tuğ* romanı Türk kimliği ve Türk ırkının özünü Türkistan'daki Türk boylarında arar. Ulus devlet anlayışı çerçevesinde kurgulanan eser, Türk milletinin büyüklüğü ve birliğini konu edinir. Yazarın ilk romanı olan eser, Cumhuriyet döneminin de ilk tarihî romanı olma özelliğini taşır. Başka dillere de çevrilen eser (*Kızıl Tuğ* Romanı, 1936), kendisinden sonra gelen tarihî macera romanlarına öncülük eder. Türk edebiyatında çok okunan romanlar arasında yer alması, beyaz perdeye aktarılan ilk tarihî macera romanı olması (Türkeş, 1999: 50), "Beşir Ayvazoğlu, Altan Deliorman, Suat Yalaz, Altemur Kılıç, Hıncal Uluç, Adnan Özyalçın, Nurettin Zorlu, İstemihan Talay, Osman Durmuş" gibi (Kaya, 2010: 96-99) çok sayıda aydını ve sanat adamını etkilemesi yönüyle önem arz etmektedir.

Yazar ve Eser Hakkında

Abdullah Ziya Kozanoğlu, Türkçülüğü kendine dava edinen Turancı-Türkçü bir yazardır. İstanbul'da (1906) dünyaya gelir. İlk tahsilini Nişantaşı İttihat ve Terakki Mektebinde, ortaokulu Gazi Osman Paşa, liseyi de Kabataş Lisesi'nde tamamlar. Kabuğuna sığmayacak kadar hareketli, bir o kadar da başarılı öğrencilik yılları yaşayan Kozanoğlu, üniversite öğrenimine İstanbul Üniversitesinin Yüksek Mühendis Bölümünde başlar. Ancak bir eylemi organize ettiği gerekçesiyle okuldan atılır. Daha sonra Güzel Sanatlar Akademisinin Mimarlık bölümüne girer. Ekonomik sıkıntılar yaşayan yazar, gazetelere resimler çizerek geçimini sağlar. Zorluklara rağmen akademiye iki yılda ve birincilikle bitirir (Kozanoğlu, 1973: 6). Eğitimine Avrupa'da devam etmek için burs kazanan yazar, *Son Posta* gazetesinde çarpık kentleşmeyle ilgili çıkan eleştiri yazılarından dolayı lisansüstü öğrenimine başlayamaz. Kendi ifadesiyle "Hocam olan Nebatat Enstitüsünün mimarını kandırdılar Avrupa'daki tahsilime devam ettirmediler" (Kozanoğlu, 1956: 26), diyerek Avrupa'ya gidişinin engellendiğini söyler.

Mesleği mimar olan Kozanoğlu, öğrencilik yıllarında başladığı çizgi roman ve tarihî roman yazarlığına devam eder. Sporcu, ressam, yazar, tiyatrocu, gazeteci, mimar, mühendis, müteahhit, bürokrat, kulüp reisi ve organizatör olarak çeşitli görevlerde bulunur. Ancak o, edebiyatımızda Cumhuriyet döneminin ilk tarihî macera romancısı olarak bilinir. Edebiyatı bir araç olarak gören yazar, eserleriyle genç nesillere Türk tarihini sevdirmek ve öz kimliklerini tanıtmak ister. O, Atatürk ilke ve inkılâplarını benimseyip ulus devlet anlayışını ve "ümmetten millete geçiş bilincini" savunan Türkçü-Turancı yazarlardandır. Eserlerini çatışmalar, entrikalar ve macera dolu olaylar ekseninde kurgular. Üslup kaygısı taşımayan; sade, basit ve anlaşılır bir dil kullanan yazar, çocuk edebiyatı yazarları arasında da yerini alır. 23 Eylül 1925'te tefrika ettiği Kızıl Tuğ romanıyla edebiyata ilk adımını atan Kozanoğlu, 1925'den 1966'ya kadar 20 tarihî roman, 10'dan fazla çizgi roman, tiyatrolar, hikâyeler ve köşe yazıları kaleme alır. 28 Mart 1966 'da hareketli ve renkli hayatının aksine dünyadan sessizce ayrılır (Kaya, 2010: 32-57).

Kızıl Tuğ, 23 Eylül 1925'te *Resimli Mecmua*'nın 13. sayısında "Semerkant'tan Ölüme" başlığıyla tefrika edilmeye başlanır. Ancak sonraki sayıda ismi *Kızıl Tuğ* olarak değiştirilen eserin doğuşu Tahsin Demiray tarafından şöyle dile getirilir:

"...Bu mecmuanın yazarları, ben dâhil olduğum halde, yaşları yirmiyi geçmeyen gençlerdi. Mecmuanın resimlerini de o zaman Mühendis Mektebinde öğrenci olan Aptullah Ziya yapıyordu. Ziya, bir gün, 13'üncü sayının kapağına konulmak üzere, bir resim getirdi. Bu resimde doludizgin giden Orta Asyalı iki Türk atlısı görülüyordu. Resmi o gün beğendik, fakat bunu kapağa ne diye koyabiliriz diye düşünmeye başladık. Ziya bir çare buldu: 'Yazarlardan biri resme uygun içeriye bir yazı yazsın' dedi. Bu teklifi arkadaşlar yersiz buldular. İş uzadı, halbuki vakit dar ve resmin mutlaka basılması lâzımdı. Ben Ziya'ya: 'Şu halde iş sana kalıyor, resmi yaptığın gibi yazısını da yaz.' dedim. Hemen masaya oturdu. Bir saat içinde uzun bir hikâye yazıverdi. 19 yaşındaki Mühendis Mektebi talebesinin çırpıstırdığı bu yazı '*Semerkant'tan Ölüme*' başlığı altında *Resimli Mecmua*'da çıktığı gün '*Kızıl Tuğ*' başlamış oluyordu" (Demiray, 1941: 5-6).

14. sayıda ismi *Kızıl Tuğ* olarak değiştirilen eser, tefrika bitiminden kısa bir süre sonra (1927) "*Kızıl Tuğ - Kızıl Sultan Ölüm Habercileri*" adıyla kitap olarak basılır. Büyük ilgi uyandıran eser, on dokuz baskı yapar. İllere imza atması nedeniyle

kendisinden sonra gelen tarihî roman ve çizgi roman yazarlarını da tesiri altında bırakır. Sade dili, akıcı anlatımı ve macera dolu olay örgüsüyle çocuk ve genç okuyucuların ilgisini çeken eser, çok sayıda günümüz fikir ve sanat adamını çocukluk ve gençlik yıllarında etkilediği bilinmektedir (Kaya, 2010: 100).

Cengiz Han'ın Moğol İmparatorluğu'nu kurduğu 1206'lı yılları anlatan *Kızıl Tuğ*'da olaylar, Türkistan'da başlar. Tarihî ve gizemli yapısıyla Alamut Kalesi, geçmişte ve günümüzde önemli kültür merkezlerinden Semerkant, Çin ve Çin'in başkenti Pekin gibi ilgi çekici yerlerde geçer. Geniş şahıs kadrosuna sahip olan eserde yirmi kişi öne çıkar. Aslında tüm olaylar Otsukarcı'nın etrafında geçer. Diğer şahıslar ise ağırlıklı olarak tip özelliği gösterir. Bunlardan Çakır, Sabiha, Hasan Sabah, Timuçin, Ömer, Ali Mervan, Mehmet Töküs'ün oğlu Celaleddin, Pars Parçalayan Cemle aktif olanlardır. Timuçin (Cengiz Han), Hasan Sabbah (Şeyhülcebel), Harzem Şahı Mehmet Töküs, Celaleddin Mengü Berti, Tokta Bey, Çin kralı Altın Hakan tarihîte yaşamış kişilerdendir. Olaylar çoğunlukla hayali kişilerin başından geçer. Romanın özeti şöyledir:

Babası ölünce annesinin başka biriyle evlenmesi üzerine yurdunu (Türkistan) terk eden Otsukarcı, açık sözlü, korkusuz, kara yağız bir delikanlıdır. Bir handa Timuçin'in hayatını kurtarır. Bunun üzerine Timuçin ona beraber Türk birliğini kurmayı teklif eder. Ancak kimseye bağlı olmak istemeyen Otsukarcı, teklifi ve kendisine önerilen parayı kabul etmez. Sadece Timuçin'in atı Payaza'yı hediye olarak alır. Otsukarcı ayrılırken Timuçin, eğer yolu üzerindeyse Hasan Sabbah'a uğrayıp kardeşi Bekter'e vereceği paraları bundan sonra kendisine vermesi gerektiğini söylemesini ister. Alamut Kalesine uğrayan Otsukarcı, sıkı güvenliğe rağmen, Hasan Sabbah'ın oğlu Halit'e çok benzediği için Şeyhin makamına kadar rahatça girer ve Timuçin'in mesajını iletir. Onun Halit olmadığı anlaşılınca çatışma çıkar. Arbede sırasında kendini Hasan Sabbah'ın çocukları Halit'le Sabiha'nın hisarında bulur. Sabiha kardeşine benzeyen bu adamı görünce şaşırır. Ondan kardeşinin kılığına girerek kendilerine yardımcı olabileceğini düşünür. Çünkü Hasan Sabbah, oğlunu komşusu Talmaç Kalesi beyinin kızıyla evlendirmek istemektedir. Ancak dünürü, damadı olacak Halit'in halk önünde zorlu yarışmalara girmesini şart koşar. Halit ise at ve kılıç kullanmasını bilmeyen sanatla uğraşan nazik biridir. Sabiha ve babası yaklaşan yarışmalarda ne yapacaklarını düşünürken Otsukarcı ile karşılaşmaları Sabiha'yı rahatlatır. Sabiha, kardeşinin yerine yarışması için bu delikanlıyı ikna eder.

Yarışmalara hazırlanan Otsukarcı'ya Çakır isminde bir yardımcı atanır. Çakır, Hasan Sabbah'tan öç almak için Alamut Kalesine sızmış bir Türk'tür. Kısa sürede Otsukarcı ile Çakır sadık iki dost olur. Romanda olaylar içinden çıkılmaz olduğunda araya Çakır'ın keskin zekâsı ve pratik çözümleri girer. Ayrıca esere renk katan mizahî unsurlar da Çakır'ın başından geçer. Otsukarcı, cephanede Türklerin Ergenekon'dan çıkarken kullandıkları *Kızıl Tuğ*'u görür. Yanına aldığı bu Tuğ'u açarak yarışmalara katılır. Otsukarcı, yarışmaları kazanınca Halit'in eğitmenleri Arap asıllı Ömer ve Ali Mervan, bu yiğidin Halit olmadığını anlar ve halkı galeyana getirirler. Durumu fırsat bilen Çakır, kalabalıkların ortasına Otsukarcı yerine Halit'i atarak Hasan Sabbah'tan öcünü alır. Bir müddet sonra kaleyi terk eden Otsukarcı, Hasan Sabbah'tan Timuçin'e vereceği altınları almaya gelir, vermeyince de çatışma çıkar. Şeyhülcebel kaba kuvvetle Otsukarcı'yı yenemeyeceğini anlar ve onu hipnotize eder. Yine devreye giren Çakır, Sabiha'nın yardımıyla onu kurtarır.

Alamut'tan ayrılan bu iki dost, Semerkant yakınlarında eşkiyanın elinden bir kadını kurtarırlar. Kadın Harzem Şah Muhammet Tokuş'un annesi Türkan Hatun'dur. Türkan Hatun bu yiğitlere Harzem Şah'ın kalesinde rahat günler yaşatır. Ancak bir yere bağlı kalamayan Otsukarcı, Çakır'la kaleden ayrılır. Bir handa Pars Parçalayan Celme'yle karşılaşır. Celme, askerleriyle birlikte Timuçin'in karısını kaçıran Tokta Bey'in peşine düştüklerini söyler. Otsukarcı, Celme'ye Timuçin'e yardıma gitmesini belirtir, kendisi de askerlerle Tokta Bey'in peşine düşer. Tokta Bey, tam yakalanmak üzereyken Sabiha'nın komuta ettiği Şeyh'in ordusuna sığınır. Otsukarcı, Timuçin'in karısını alarak geri döner.

Cengiz Han'ın Çin'e savaş açtığını öğrenen Otsukarcı, Türk ordusuna katılır. Savaş hazırlığı sırasında Çakır, Hasan Sabbah'ın Timuçin'e düzenlediği suikastı önler. Otsukarcı, Çakır'la birlikte otuz askeriyle öncü kuvvet olarak Çin'e gider; ancak yakalanır ve zindana atılırlar. Çakır'ın zekâsı sayesinde zindandan kurtulan Otsukarcı, Sabiha'nın sarayda olduğunu öğrenince, gizlice, İmparator'un odasına kadar girer. Öldürüleceğini anlayan imparator, sarayı ateşe verir ve zehir içerek intihar eder. Çin'i ele geçiren Timuçin, Çin beyleriyle birlikte Sabiha'yı da sorguya çeker. Çinlileri Timuçin'e karşı kışkırtmakla suçlanan Sabiha'nın boynunun vurulmasına karar verilir. Çakır, bir yolunu bularak Sabiha'yı kurtarır. Yangında öldüğü zannedilen Otsukarcı, Timuçin'in huzuruna gelerek Sabiha'yı affetmesini ister. Aralarında sert tartışmalar yaşanırken Otsukarcı, Çakır'ın Sabiha'yı kaçırdığını öğrenir. Timuçin'e bir gün hesaplaşacaklarını ve bunun bedelini ağır ödeteceğini söyleyerek çadırdan ayrılır.

Sabiha ile evlenen Otsukarcı, Çakır'ı da yanlarına alarak Mehmet Tokuş'un ülkesine yerleşip sakin bir hayat sürerler. Ancak iyice güçlenen Timuçin, Harezm ülkesine de savaş açar. Celeleddin Mengü, Otsukarcı'dan yardım ister. Ardından Hasan Sabbah'a, Cengiz Han'a karşı birlikte savaşmayı teklif eder ancak aralarında çıkan tartışmada Celeleddin, Hasan Sabbah'ı öldürür. Savaş başlar, Timuçin, tüm cephelerde galip olur ancak Otsukarcı'nın birliğini bir türlü yenemez. Sonunda Timuçin, Sabiha'yı rehin alır. Bunun üzerine Otsukarcı, tüm gücüyle saldırır, bu saldırıda Timuçin'in oğlu Tuluy ölür. Yüz yüze gelen Timuçin ile Otsukarcı tam vuruşacakları sırada araya Çakır girerek anlaşmalarını sağlar. Otsukarcı, Sabiha'yı alarak Hindistan'a yerleşir.

Kızıl Tuğ'da Türkçülük-Turancılık Fikri

Türkçülük "Türk milletini yüceltmek demektir" (Gökalp, 2004: 16). Bir milleti yüceltmek için önce o milleti keşfetmek, keşfetmek için de o milletin dil, tarih ve kültürünü iyi bilmek gerekir. Kozanoğlu, Türk gençlerine tarihini ve kültürünü sevdirmeyi amaçlayan yazarlardandır. Zira amacının "Türk çocuklarının kalbinde, kendisine adımızı, dilimizi, bayrağımızı, varlığımızı borçlu olduğumuz Türk kahramanının hayalini canlandırmak, kendilerine güvenmelerini, atalarıyla övünmelerini, kendilerini başarılı görmelerini sağlamak" olduğunu belirtir (Kozanoğlu, 1975: 5). Ulus devlet anlayışına sahip olan Kozanoğlu'nun dünyaya gelişi (1906) ile Türkçülüğün ortaya çıkışı (1908) aşağı yukarı aynı yıllara denk gelir. "Yetişme çağı boyunca, yükselen bu yeni değerlerin etkilerini hisseden Abdullah Ziya'nın Türkçülüğü, yıkılan imparatorluğun yerine kurulacak ulus devlet modelini savunan tarzıdır" (Türkeş, 1999: 50). Tahsin Demiray, gençlik yıllarının bir anıtı olduğunu söylediği *Kızıl Tuğ*'un, o dönem neslinin ruhundaki gizli arzu ve heyecanları

üste çıkararak bir darbe niteliği taşıdığını belirtir. Büyük Türk ulusunu birleştirecek o tek dile, tek şiveye ve tek ölküye doğru *Kızıl Tuğ*'da başlayan yürüyüşün yedi yıl sonra Atatürk'ün komutasında tempolaştığını ve dünya savaşının buhranları içinde bile hızını kaybetmeden, yoluna düzenle devam ettiğini söyler (Demiray, 1941: 9).

Türk kimliğini İslam öncesinde arayan Kozanoğlu, yerleşik hayata geçerek İslam dinine giren Türklerin özlerini kaybettiklerine inanır. Türklüğü ve Türk kültürünü değiştirdiği için İslam'a karşı çıkar. Bu açıdan "bir bakıma Nihal Atsız'ı çağrıştırdığı veya haber verdiği gibi, Müslümanlığın yozlaştırıcılığı noktasında kendine, birkaç yıl sonra çıkagelecek resmî Türk Tarih Tezi ile de bir uzlaşma ve örtüşme alanı bulur" (Berkay, 2008). Zira yazar, çoğu eserlerinde İslam öncesi Türk tarihini konu edinir. *Kızıl Tuğ*'da Otsukarcı da eser boyunca Müslüman olan Türkleri, özlerinden uzaklaşmakla suçlar.

Yazar, bir ulusun dil, tarih ve kültür birliğiyle ayakta kalacağına inanır. Bu yüzden eserlerinde bu konulara çokça yer verir. *Kızıl Tuğ*'da, Türk birliğini amaçlayan Timuçin, eserin ilk sayfalarında arkadaşı Celme'ye şunları söyler: "...Moğol diye ayrı bir ulus yoktur. Bundan başka ben de eski Göktürkler soyundanım. Ben bu göçebe avulları, senin Moğol, Türk, Tatar, Özbek, Kırgız dediğin cıvasınları bir araya, bir bayrak altına alacağım. Ben Türk, Tatar, Moğol derdinde değilim. Ben avul başbuğu değil ulus hakani olacağım..." (Kozanoğlu, 2004: 6). Bu amaçla yola çıkan Cengiz Han, eserin sonuna doğru Türk boylarını tek bayrak altında toplamayı başarır ve Çin İmparatorluğuyla savaşa hazırlanan Türk komutanlarına bu amacını yineler: "Buğatırlar!.. Ben size Göktürkler, Gökmoğollar diyorum. Bundan sonra adınız Gökmoğoldur. İşte Türkler, Konratlar, Ta-cıyutlar, Kirayitler, kardeşimiz olan bu arslanlar da gök bayrağın, kara ve ak bu dokuz tuğun altında çarpışacaklar. Onlar da Gökmoğoldur..." (Kozanoğlu, 2004: 181). Romanın diğer şahısları da bu birlik arzusunu farklı ortamlarda dile getirir. Kozanoğlu'nun Türk birliği anlayışı ile Ziya Gökalp'in Turancılık fikri tamamen örtüşür. Çünkü Ziya Gökalp de asrımız Türkleri için "Türklerin uzak mefkûresi, Tûran nâmı altında birleşen Oğuzları, Tatarları, Kırgızları, Özbekleri Yakutları, dilde, edebiyatta, kültürde birleştirme" arzusundadır (Gökalp, 2004: 27). Eserini bu anlayışta kurgulayan yazar, Türk milletini diğer milletler karşısında dil, tarih ve kültür açısından yüceltir ve onları üstün bir konuma oturtur. Bu açıdan eserdeki Türkçülük fikri kültür, dil ve tarih bağlamında değerlendirilmelidir.

Kültür Açısından Türkçülük Fikri

Ümmetçilik fikrine karşı çıkan Kozanoğlu, "ümmetten millete geçiş" anlayışını savunur. Bu çerçevede dinden önce ırkın önemli olduğunu, ümmet bilinci yerine ulus bilincinin verilmesi gerektiğini söyler. Anadolu Selçuklu Devleti'nde başlayıp Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar devam eden ümmetçilik anlayışı, hemen her alanda kendini hissettirmektedir. Örneğin insanlar tanışırken önce dinini, arkasından da ırkını belirlemekteydi. Kozanoğlu, *Kızıl Tuğ*'da Otsukarcı ile Hasan Sabbah'ın tanışma sahnesinde, Otsukarcı'nın Hasan Sabbah'a "Türk müsün?" sorusuna karşılık "Müslüman'ım" cevabını alması üzerine aralarında şu diyalog geçer:

"-Müslüman ne demek koca baba? Okumuş adama benzersin. Bir adamın önce bağlı olduğu bir bayrağı, bir avulu, bir obası olur. Din gönülleri birleştiren ayrı bir bağıdır.

İmandır. Ben sana uyruğunu, boyunu, dokuz atanı soruyorum; sen bana dinden imandan söz açıyorsun. Uyruğunu, soyunu-sopunu bilmiyor musun yoksa?" (Kozanoğlu, 2004: 41)

Kozanoğlu, bu diyalogda ulusun dinden daha önemli olduğunu vurgular ve diyalog sonunda;

"– Ne pis konuşuyorsun. Türküm de be adam. Ne korkuyorsun? Türküm diye bağır! Utanacak, korkacak ne var?" ifadesiyle Türk kelimesine olumsuz anlamlar yüklenen önceki yıllara göndermelerde bulunur. Türk milletinin ırkıyla utanması yerine onun büyüklüğüyle onur duyulması gerektiğini söylemek ister.

Selçuklu ve Osmanlı'da Türk kültüründen çok Arap ve Fars kültürüne itibar edilmesi yazarı rahatsız eder. Zira Türklerin yaşadığı yerlerde İslam ve Fars kültürünün baskın oluşunu kabullenemeyen Otsukarcı, saz eşliğinde güzel sesiyle gazel okuyan bir kadını duyunca: "– Bilmem, ne diye buralarda Türkler Farsça gazel okur, Arapça dua ederler?" diyerek kızar (Kozanoğlu, 2004: 56). Yazar, eserin birçok yerinde İslam öncesi Türk kültürünün -Müslüman olan Türkler dâhil- öteki milletlere göre daha güzel olduğunu ifade eder. Bunu için yeni Müslüman olan Harzem Türkleriyle Müslüman olmayan Türklerin yaşam farklılıklarını anlatmadan önce Acem halları, bakır antika sahanlar, seccadeler, ipekli kumaşlar, Lâhur şalları asılı dükkânların bulunduğu Semerkant'ın sokak ve pazarlarını tasvir eder. Pazarlar iğne atsan yere düşmeyecek kadar kalabalıktır. İnsanlar gelip gitmekte; satıcılar, pide, şerbet, bir çeşit baharlı çiğ et satmaktadır. Birden önü kafesli dükkânların içinde kadınların yemek yemesi dikkatini çeker. Türk kültürünü şöyle dile getirmeye çalışır:

"...Burada, gün batısı diyarlarında, Türkistan'da olduğu gibi kadınlar erkeklerle beraber bulunmuyor, savaşa, çarşıya, tarlaya birlikte gitmiyorlardı. Yüzleri kara peçe denilen bir şeyle örtülü idi. Yeni girdikleri İslam dini bunu emrediyor sanıyorlardı. Akıllarınca böylelikle kötülüğün önüne geçeceklerini umuyorlardı. Halbuki Otsukarcı Türkistan'da, Cayan'da erkekle beraber çalışan kadınların arasında buradakiler kadar kötülük ve düşkünlük görmemişti, Orada bir kadına satışan erkek, eğer sataştığı kız ise karılığa alırdı. Eğer kadının eri varsa aralarında pek büyük bir suç olan bu günahı işlediği için kafası koparılırdı. Burada ise Mehmed Töküş'ün karısı Türkân Hatun'un bile Şeyh Meceddin ile kötülükler yaptığı sokaklarda söyleniyordu..." (Kozanoğlu, 2004: 114-115).

Orta Asya Türklerindeki sanat/estetik anlayışı da Müslüman Türkler, Araplar, Çinliler ve Bizanslılar gibi diğer milletlerden üstündür. Zira Semerkant'ta Harzemşahi Hanım Sultan onuruna bir program hazırlanır. Programda âşıklar, Arap ve Bizans kültürlerinden oluşan şarkılar söylerler. Ancak bu şarkıların hemen hepsi insana ölüm, ahiret korkusu sunar. İnsanın içini büsbütün ezen ağır Bizans ve Arap şarkılarından sonra insana yaşama sevinci veren, Türk kültürünü yansıtan Türküler söylenir. Kaleye girmek için âşıklar arasına katılan Otsukarcı, programda Türkü söylemek zorunda kalınca insana huzur veren içi aşk, çiçek, dağ, su, kuş, ceylân dolu, Türkistan kokan halk türküleri söyler (Kozanoğlu, 2004: 116).

Yazar, eserde Türk kültürünün üstünlüğünü öteki kültürlerle karşılaştırarak vermeye çalışır. Bunu yaparken kültürü oluşturan Türk töresinin farklı güzelliklerinden bahseder. Türk töresinde her şeyden önce insan sözünün eri olmalıdır. Karşıdaki kişi düşman da olsa ona iki kişi birden saldırmamalıdır (Kozanoğlu, 2004: 9). Darda kalan, muhtaç olanlara yardım edilmeli; mazlumun

yanında olunmalıdır. Zorda kalan kadın ise daha hassas davranılmalıdır. Zira Türkan Hatun haydutlardan, Sabiha esaretten, Börte Çoçin Hatun Tokta Bey'in elinden kurtarılır. Yazara göre böyle nitelikli bir millet, diliyle, giyimiyle hatta inandıkları tanrılarıyla Çinlilerden ayrı olduklarının bilincinde olmalı ve bir araya gelip eski törelerini canlandırmalıdır (Kozanoğlu, 2004: 104).

Dil Açısından Türkçülük Fikri

Türkçülük hareketinin önemli isimlerinden Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ali Canip, Mehmet Emin Yurdakul gibi aydınlar, millî edebiyatın ancak millî bir dille gerçekleşeceğini düşünürler. Bunun için arı bir Türkçenin kullanılması gerektiğini savunur ve 1911 yılında *Genç Kalemler* etrafında "Yeni Lisan" hareketini başlatırlar. Kozanoğlu da dilde sadelik anlayışını benimseyen ve eserlerinde uygulayan yazarlardandır. Kozanoğlu, Osmanlı Türkçesini savunanlar tarafından sade/basit bir dil kullandığı için bu topraklarda değil ancak Hiyve'de okunabileceği söylenerek eleştirilir. Tahsin Demiray ise yazarın, *Kızıl Tuğ*'da olduğu gibi Buhara ve Hiyve'de değil, Anadolu'da okunduğunu "...büyük Türk ulusunu birleştirecek o tek dile, tek şiveye ve tek ülkeye doğru ... dünya savaşının buhranları içinde bile hızını kaybetmeden, yoluna düzenle devam ettiğini" belirtir (Demiray, 1941: 9).

Yazar, Türk birliğinin, Türkçenin Arapça ve Farsça gibi yabancı kelimelerden arındırılarak sağlanacağına inanır. Eserlerinde yabancı kelimeler kullanmayan yazar, arkaik kelimelere çokça yer verir. Zira *Kızıl Tuğ*'un ilk sayfasında "sadak, avul, başbuğ, arpakçı, çamçak, kaan" gibi kelimeleri kullandığı görülür. Bununla birlikte eserin çeşitli yerlerinde bu tür kelimelerin anlamlarını dipnotta verir. Bu kelimelerin bazıları şöyledir: Od: Ateş, Uluğlamak: Saygı göstermek, Arpakçı: Kâhin, Tamu: Cehennem, Bağaltak: Hırka, Pusat: Her türlü demir silâh ve zırh, Noyan: Bey, Prens, Otsukarcı: Yenici, Sağrak: Kadeh, Otak: Çadır, ev, Arkış: Kervan, Sav: Haber, Sart: Tüccar, Utacı: Doktor, Merket: Atıcı, vurucu, Bac: Vergi, Çaşit: Ajan, casus...

Kozanoğlu, Türklerin kendi dilleriyle değil de Farsça şiirler yazıp okumalarına, Arapça dua etmelerine tahammül edemez. Otsukarcı ile Çakır arasında geçen bir diyalogda Çakır, en güzel gazelleri Fars ilinin, belki de dünyanın en ünlü ozanı ve Türk asıllı olan Ömer Hayyam'ın yazdığını söyleyerek övünür. Ancak Otsukarcı, bir Türk kendi özüne sahip çıkar, kendi kültürünü ve dilini kullanırsa övünç kaynağı olabileceğini söyler ve şöyle devam eder: "O ve ona benzeyenlerle biz Türkler övünemeyiz. Yurduna, kendi diline, bayrağına, doğduğu yere yaramış mı? Ben ona bakarım" (Kozanoğlu, 2004: 56) diyerek Türklük bilincinin nasıl olması gerektiğini vurgulamak ister.

Dilin en az bayrak kadar önemli oluşu eserin çeşitli yerlerinde vurgulanır. Mesela Cengiz Han ile Otsukarcı arasında geçen bir konuşmada Cengiz Han, "Savaşa girmekten korkan, dağılan, birleşmeyen ulusu öteki büyük uluslar korkutur, dağıtır, pençeleri altına alır. Dilini, bayrağını, soyunu unutan uluslar ölümü göze alan uluslara uşaklık ederler." der (Kozanoğlu, 2004: 232). Yazar, Cengiz Han'ın bu ifadesiyle dilin bayrak kadar önemli olduğuna, özde bağımsızlığın dille sağlandığına dair göndermelerde bulunur.

Tarih Açısından Türkçülük Fikri

"Tarihi sevdiren adam" (Türkeş, 2004) Kozanoğlu, Türk tarihinin macera dolu sahnelerini ulus devlet anlayışı çerçevesinde okuyucularına yeniden yaşatmayı ister. Yazar, İslam öncesi Türk tarihini olumlu, İslam sonrasını ise -laik bir anlayışla- olumsuz yönleriyle dile getirir. Zira Müslüman tipler Türk asıllı olsa bile olumsuz yönleriyle öne çıkar. Entrika ve çatışmalara yer verilen eserde, iyiyi temsil eden Türk milleti ötekiler karşısında daima üstündür. *Kızıl Tuğ*'da Türk tarihi ve Türk'e ait unsurlar övülürken Çinliler ve Araplar yerilir. Zira Alamut kalesi ve Semerkant'ta Arap ve Müslüman Türkler; Pekin'de ise Çinliler hep öteki konumundadır. Türklüğü bırakıp Müslüman olduktan sonra kendi mezhebini kurarak ümmetçiliği savunan Hasan Sabbah, Celâleddin Harzemşah'ın birlik olma çağrısına "Ben, Türk'ten önce İsmailiye mezhebinin şeyhiyim, Türkler bana baş eğsinler, benim mezhebime girsinler. Millet yok, ümmet var. İsmailiye ümmeti" diye karşılık verir (Kozanoğlu, 2004: 240). Arap asıllı eğitimci/hoca olan Ömer ve Ali Mervan, çıkarları için din değiştiren, softa, yobaz, ayetleri kendilerine göre yorumlayıp hadisler uyduran, mantık ve akıl esaslarından yoksun; Türkler gibi onurlu yaşamak yerine efendilerine casusluk etmeyi, entrikalar çevirmeyi, suikastlar düzenlemeyi tercih eden zavallı kişiler olarak anlatılır (Kozanoğlu, 2004: 27-28).

Yazar, roman tekniğinden çok okuyucuya tarihi sevdirmeyi amaçlar. Bazen olayın akışını kesip bilgiler vermeye çalışır. Hatta zamanları aşarak vaka zamanından günümüze -Cengiz Han'ın zamanından bugüne- Türk tarihinin şanlı yıllarını bir film şeridi gibi zihinlere kazımak ister. Mesela yazar, romanın en heyecanlı yerlerinde, Otsukarcı'nın Cengiz Han'ın eşini kaçıran Tokta Bey'in yakalanma sahnesi heyecanlı bir şekilde tasvir edilirken, "...Onlar da Tokta Beğ'i görmüşler, kulaklarını delecek kadar korkunç naralar atıyorlardı. Hepsinin kargıları parlıyordu." Yazar, okuyucuya tam burada Türk tarihiyle ilgili şöyle göndermede bulunur.

"Geçtikleri yeri yakıp kavuran bu ünlü atlıların önünden tarihin çevirdiği yapraklar arasında kim kurtuldu? Avrupa, Büyük Atlıhan'dan bugün bile korkmaz mı? Çinliler, Gültekin'den sanki az mı dayak yemişlerdi? Hele şimdi dört, beş kişilik bir avuldan çıkarak yavaş yavaş acunu korkutmaya başlayan, çok yakında da acunu Tuğ'una tutsak kılacak olan Çingiz'in arkadaşları kimlerdi?" (Kozanoğlu, 2004: 165)

Batı üstünlüğünün her yönüyle kabul edildiği XXI. yüzyılda "Avrupa, Büyük Atlıhan'dan bugün bile korkmaz mı?" cümlesiyle Türk devletlerinin tarih boyunca Avrupa'dan üstün olduğuna ve özündeki büyüklüğü bugün de devam ettirdiğine vurgu yapılır. Her fırsatta Türklerin üstünlüğüne göndermeler yapılan eserde Turancılık fikri ve Türk birliği üzerinde çok durulur. Cengiz Han, Otsukarcı, Çakır ve diğer komutanlar defalarca birlik çağrılarında bulunur. Hatta -ötekileştirilen yani Müslüman olan- Celâladdin Mengü Bertî' bile Türklerin büyüklüğü ve birliği konusunda şunları söyler:

"İki büyük Türk ulusunun çarpışması çok kanlı olacak Otsukarcı! Biz Müslümanız. Fakat Müslümanların başı olan Arap halife, bizi putperest Çingiz ile vuruşturarak iki Türk ulusunu da ezmek-istiyor. Korkuyorum Otsukarcı. Türkler böyle hep Doğuda ve Batıda iki yağdı gibi mi kalacaklar? Birleşseler... Bütün acunu bayraklarına baş eğdirebilecek kadar güçlü olan Türkler hep böyle birbirlerini mi kıracaklar? Hiçbir ulusun belini bükemediği Türk'ü kendi kardeşleri mi kırıp bükcekler?" (Kozanoğlu, 2004: 238-239).

Kozanoğlu, Türk tarihi ve Türk milletinin büyüklüğünü "Kızıl Tuğ" ile sembolleştirmek ister. Ergenekon'da açılan bu bayrak Türk gençliğini temsil eden Otsukarcı'nın eline geçer. Hasan Sabbah'ın oğlu Halit'in yerine girdiği savaş oyunlarında Haşhaşilerin bayrağını değil, Göktürklerin *Kızıl Tuğ*unu açar. Otsukarcı, eser boyunca yaşamını *Kızıl Tuğ*un altında geçirir. Yazar, eserin devamı olan çizgi romanlarında da *Kızıl Tuğ*u hiç indirtmez. Kozanoğlu, Türkleri ve Türk tarihini temsil eden *Kızıl Tuğ*u, Türk gençliğinin temsilcisi olan roman kahramanlarına kullandırmak suretiyle, Türk milletine; nerede ve hangi şartlarda olunursa olunsun diline, tarihine, kültürüne ve bayrağına sahip çıkması gerektiği mesajını vermektedir.

Sonuç

Kozanoğlu (1906-1966) çocukluk ve gençlik yıllarını Türkçülük fikrinin doğup yükseldiği yıllarda geçirir. Bu yükselen değerle yetişen yazar, makale ve fıkralarında fikrî ve edebî konulara pek değinmez. Polemiklerden hep uzak durur. Düşüncelerini genellikle roman, çizgi roman, hikâye ve tiyatrolarıyla okuyucularına aktarmak ister. Kozanoğlu'nun Türkçülük anlayışı, Cumhuriyet'le birlikte inşa edilen ulus devlet anlayışıyla paralellik gösterir. Ümmetten millete geçişi savunan yazarın fikirleri, Türk tarih teziyle de örtüşmektedir. 1930 ile 1980'li yıllar arasında çok okunan yazarın en önemli eseri *Kızıl Tuğ*'dur. On dokuz baskı yapan *Kızıl Tuğ*, beyaz perdeye aktarılmış ve günümüze kadar ilgiyle izlenmektedir. Zira eser, 45-50 yaş üzeri aydın, siyasetçi, okur-yazar hemen herkes tarafından okunan ve bilinen bir kitaptır.

Türk edebiyatı ve kültüründeki yeri bakımından önem arz eden "Kızıl Tuğ" incelemeye değer bir eserdir. Bu çalışmayla hem *Kızıl Tuğ*'a dikkat çekmek hem de Kozanoğlu'nun en çok okunan eserinden hareketle onun nasıl bir Türkçü/Turancı fikrine sahip olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Üzerinde fazla durulmayan Kozanoğlu ve eserlerinin -roman, çizgi roman, hikâye ve tiyatrolar- edebiyat, kültür ve eğitim açısından farklı bakış açılarıyla değerlendirme düşüncesi, araştırmacılara yeni kapılar aralayacağı düşünülebilir.

Kaynakça

- Bozkurt, G. (1994). *Türk kimliği kültür tarihinin kaynakları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Demiray, T. (1941). *Kızıl Tuğ*, (Yaz. Aptullah Ziya Kozanoğlu). İstanbul: Türkiye Yayınevi.
- Gökalp, Z. (2004). *Türkçülüğün esasları*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Güvenç, B. (1994). *Türk kimliği kültür tarihinin kaynakları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kafesoğlu, İ. (1999). *Türk milliyetçiliğinin meseleleri*. Ankara: Ötüken.
- Kaya, A. İ. (2010). *Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun hayatı sanatı eserleri ve romanlarının gençlerin duygusal gelişimine etkileri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Kızıl Tuğ Romanı. (1936, 24 Şubat). Çocuk Sesi, [Ulusal Baskı.]. 13, 2.

- Kozanoğlu, A. Z. (1956). Avrupa ve biz. *Hafta*, 2 (52), 26.
- Kozanoğlu, A. Z. (1973). *Kızıl Kadırga*, İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Kozanoğlu, A. Z. (1975). *Gültekin*. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Kozanoğlu, A. Z. (2004). *Kızıl Tuğ*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Lewis, B. (1968). *The emergence of modern Turkey*, London: Oxford University Press.
- Okay, M. O. (1990). *Mesrutiyet sonrası Türk edebiyatı*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Parlak, M. (1989). Ahmet Mithat Efendi'nin Türkçülük anlayışı. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 543-555.
- Solelli, S. (Mayıs 1950). Abdullah Ziya Kozanoğlu. *Hafta*, 2 (35), 10-33.
- Türkçülük. (1998). Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi içinde (1. Baskı. Cilt. 8, s. 423-432.) İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Türkeş, A. Ö. (1999). Orta Asya'dan gelen at ve kılıç sesleri. *Virgöl*, 17, 50-51.
- Uca, A. (1996). Türk toplumunda milliyet ve milliyetçilik fikrinin tarihi gelişimi. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 6, 125-144.

Elektronik Kaynaklar

- Berkay, H. (2008). Kenan'ın Gelişme Yönleri: Radko ve Primo. Taraf. <http://arsiv.taraf.com.tr/yazilar/halil-berktay/kenanin-gelisme-yonleri-radko-ve-primo/2772/> (erişim tarihi: 06.07.2015)
- Türkeş A. (2004). Tarihi sevdiren adam. *Radikal*, 02/04/2004 http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=ktp&haberno=2606 (erişim tarihi 24.05.2015)